

## Jubileum Profesora Oty Weinbergera

Tatiana Machalová

20. dubna tohoto roku se dožil 80. let profesor Ota Weinberger, jeden z významných představitelů právní logiky a právní teorie druhé poloviny 20. století.

Narodil se v Brně a jak sám ve svých životopisech uvádí, vyrůstal v asimilované židovské rodině, ve které tolerance a demokratický postoj byly samozřejmostí. Po maturitě na reálném gymnáziu (1937) studoval na Masarykově Univerzitě práva a filozofii. Byl žákem profesora F.Weyra, zakladatele tzv. brněnské školy normativní teorie. Po ukončení studia nastoupil krátce do soudních služeb v Brně a v roce 1946 se stal referentem PÚMSu v Praze. V letech 1953–56 byl z politických důvodů nucen pracovat jako zámečník. V roce 1956 se stal asistentem pro logiku na FF UK v Praze. Tento předmět vyučoval do roku 1968 i na PF UK. Na základě habilitačního spisu „Filozofické studie k logice“ získal na UK v roce 1964 docenturu v oboru logika. V srpnu 1968 se zúčastnil Světového kongresu filozofů ve Vídni.

Vzhledem k činnosti v Klubu angažovaných nestraníků se rozhodl nevrátit se do bývalé ČSSR a přijal místo hostujícího docenta ve Vídni (1968–69). Od roku 1969 začal působit v téže funkci na Univerzitě Karla-Františka ve Štýrském Hradci, kde se v roce 1972 stává řádným profesorem v oboru právní filozofie a přebírá taky vedení příslušného institutu. V roce 1989 byl emeritován, ale učil až do roku 1991.

Kromě své pedagogicko-vědecké práce zastával řadu významných funkcí v Evropské akademii věd, po 12 let byl místopředsedou světové organizace pro právní a sociální filozofii (IVR). Za svou práci byl mnohokrát oceněn, v roce 1989 mu byla udělena Humboldtova cena, taky je nositelem vyznamenání Grosses Goldenes Ehrenzeichen des Landes Steiermark a Goldenes Ehrenzeichen des Landes Salzburg. V roce 1993 mu byla udělena hodnost doktora práv h.c. University Parise Lodrona v Salzburgu.

Profesor Weinberger je autorem několika mono-

grafii a řady statí publikovaných v různých sbornících a odborných světových časopisech. Své úvahy o právní logice, konkrétně o logice norem a právní filozofii dovedl do teoretického systému tzv. neo-institucionalismu. Tato teorie není pokračováním klasického institucionalismu v právní teorii, ale spíše důsledkem kritického pokračování brněnské školy normativní teorie (F.Weyr, J.Kubeš) a teleologické školy národního hospodářství (K.Engliš, J.Lovenstein.)

Základem Weinbergova neo-institucionalismu je teorie jednání, která zdůrazňuje dva základní antropologické znaky člověka: jeho schopnost jednat a jeho schopnost vytvářet instituce. Z tohoto faktu pak vyvozuje: a) koncepci dichotomní sémantiky, která kategoriálně rozlišuje popisné (deskriptivní) a praktické věty a stává se východiskem poznání praktického myšlení, b) pojem jednání, který definuje formálně jako způsob transformace informací, kterým se determinuje způsob jednání, c) pojetí instituce jako rámce jednání a různých forem interpersonální interakce. Neo-institucionalismus vychází z normativní koncepce institucí, tzn. jádro instituce tvoří systém praktických informací (norem, hodnot, preferencí), které odpovídají jejím základním ideám. V tomto kontextu pak představuje i právo systém praktických informací určujících strukturu a chování státu a jeho zařízení. Platnost právního řádu je zde daná tím, že příslušný systém norem fakticky determinuje organizaci a fungování právních institucí. Poznávání práva je tedy pochopením smyslu právních norem a poznáním jejich instituci-

onalizované funkce.

Neo-institucionalismus je druh právního logicismu, tzn. studuje strukturu právních norem a jejich dynamiku. Na rozdíl od tradičního právního normativismu rozlišuje různé typy právních pravidel: právní normy, právní principy, normy delegační, teleologické. Taky i dynamiku práva nechápe jako děj, který probíhá jen v oblasti norem, ale jako souhru norem a skutečností, zejména právních aktů. Tato koncepce práva i když ve svých základech je pozitivistická, uznává racionální (funkční) právně-politickou analýzu. Teorie spravedlnosti není zde politickým programem, ale kritickým zkoumáním na základě ideálů solidarity, rovnosti a svobody. „Demokracie je diskuse“, což vede k diskursivnímu pochopení demokratického života jako nutné podmínky otevřeného společenského systému.

Neo-institucionalismus představuje dnes výraznou linii v rozvoji kritického právního myšlení a moderní právní teorie. V českém překladu bylo vydáno několik Weinbergových knih věnovaných základním idejím této teorie: výběr statí pod názvem „Filozofie, právo, morálka“ Brno PF MU 1993, Základy právní logiky PF MU 1993, Norma a Instituce (Úvod do teorie práva) Brno 1995 a poslední práce Alternativní teorie jednání, Filosofia Praha 1997.

Profesor Weinberger i dnes pravidelne publikuje v odborných časopisech a pracuje na další knize. Do dalších let mu přejeme hodně zdraví a neutichajícího pracovního elánu při realizaci dalších vědeckých plánů.